

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

III. De triplici viuentium temperatione, innata, aduentitia & actuata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

tantundem habeat, eodemque modo tributa
sint ceteræ qualitates: ea fiet æqualitas, qua in to-
to animali caloris, frigoris, humoris, & siccitatis
tantundem sit. Atque hæc temperatio si vlla fue-
rit, optima sanè & maximè sana fuerit: quoniam
maximam habebit contrariorum omnium qua-
litarum proportionem: maximèque ab extremis
distabit, quæ illam turbare possunt aut dissol-
uere.

*An duplex pō-
deris tempera-
tura.*

Hæc si ita sunt, nullo modo querendū est mistū,
quod perfectè & omni ex parte sit æquale, tum
elementorum quantitate, tum mouentibus &
alterantibus qualitatibus, tum verò in animalibus
in sita & aduentitia temperatione: sed inter-
dum in horum fortasse aliquo. Ea que æqualitas,
quæcunq; fuerit, in impartibili consistet quali-
tatum earum mediocritate, quarum æqualitas
fuerit, vt si vel minimum ab ea discesserit, non sit
amplius æqualitas ponderis, sed verè inæquali-
tas. Quam ob causam principio admonui pa-
rum scientes medicos duo distinxisse tēperatio-
nis ponderum genera; æquale alterum, alterum
inæquale. Nam si ponderis temperatio sit, æqua-
lem eam esse necesse est. Et quemadmodum in
cap. 3. lib. antea notati argumentatus est Galenus
aduersus eos, qui temperatam naturam omiserāt:
tanquā opimam substituentes eam, in qua ca-
lidum præset frigido & humidum sicco: licet &
nobis illum ipsum virgere, dum intemperatam
temperaturam nominat. Si enim temperatus sta-
tus est, neutrum alterum superare debet: sin in-
temperatus, necesse est exuperet altera opposi-
tionum pars.

*Hæc namque
ipsa sunt Galeni
verba.*

Verūm hæc de temperatione vniuersè dicta
sufficiant. Iam de viuientium & maximè anima-
lium temperatione dicendum. Illudque expli-
candum in primis quod duplicem aut etiam tri-
plicem in illis temperationem, insitam, aduenti-
tiam, & actuatam nominauimus.

DE TRIPLICI VIVENTIUM
temperacione innata, aduentitia,
& actuata.

CAPVT III.

*Vna totius cor-
poris temperatio
esse non potest.*

DE viuientium igitur, & animalium ma-
ximè, temperatione dicturus, princi-
pio accipiam, non posse in toto ani-
malis corpore vnicam temperationem
esse. Quoniam partes quasdam manifestum est
durissimas esse, siccas, & frigidas; vt ossa: alias
molles & humidas, vt carnem: alias calidas, vt cor:
frigidas alias, vt cerebrum. Sanè hoc magno pe-
re differunt ab inanimis animata: quod illorum
corpora homogenea sunt & eadem vbique tem-
peratione constantia: horum autem heterogenea
esse ac diuersitatem partium habere oportuit,
quibus diuersas animæ operationes obirent. Fir-
ma quidem & solida esse debuerunt: & ideo ter-
rea, sicca & frigida. Sed vt nutrirentur, cresce-
rent, simile sibi gignerent, sentirent, & ince-
derent, necessarium fuit ea esse calida & humi-
da.

*Temperatio in-
nata.*

Ita factum est, vt quoniam hæc in vna & eadem
temperacione consistere non poterant, duplex ea om-
nino esset. Vna innata, altera influens & aduentitia.

A Innata tēperatio ea est, quæ singulis partibus in-
sita est, atque ex quatuor duntaxat elementorum
qualitatibus permixtis consistat. Et ideo vt antecede-
dens materia dispositio ad suscipiendam animam
consideratur immediatè & equè per omnes cor-
poris partes diffusa est non eadem in omnibus,
sed alia atque alia in carne, ossè, ac cæteris, abeun-
tè que anima multo tempore conseruatur quou-
que putrescat corpus. In ea tamen vbique abun-
dat frigus: & eum frigore in quibusdam partibus
coniungitur siccitas, vt in ossè: in alijs humor, vt
in carne. Nam vt corpus esset solidum, consi-
stens, & densum, abundare vbique oportuit ele-
menta densiora, quæ frigida sunt, atque vt diuer-
sè distinguerentur partes cum frigore aut siccitas,
aut humor coniungi debuerunt.

*Temperatio in-
fluens.*

B Influens verò & aduentitia temperatio, ea di-
citur, quæ ex actione nascitur vnius partis in aliã.
Neque enim hæc animam antecedit velut illius
dispositio, sed tanquā effectus potius conse-
quitur: nec tam in materia, quam in forma confi-
deratur: alioque constat meliori multo qualita-
tum genere, quam sint elementares omnes: cum
calorem, habeat vitalem, non vllius elementis,
sed ipsius animæ proprium. Et ideo tum est ope-
randi principium, tum ab ea maximè pedit vita:
nec si abiicit anima, potest diutius in corpore
conseruari. Calore autem & humore potissimum
abundat, quoniam ad operandum, viuentisque
conseruationem tota comparata est. Immo nil
aliud est, quam calor ipse vitalis, quatenus in spi-
ritu fundatur & humido primigenio sustentatur.
Calore nãque & humore tota consistit vita. Quo
fit, vt in omnibus quidem partibus & corporis
membris tēperatio hæc insit: in corde tamen po-
tissimum tanquā in fonte & principio resideat:
quoniam in eo sedes est caloris & officina spiri-
tus: atque inde tum spiritus tum calor ad omnes
reliquas partes deriuatur & funditur. Itaque ma-
gnopere omnino præstat prior posterior hæc
temperatio: eamque verè dixeris esse inter eas com-
parationem, quæ est inter materiam & formam,
corpus & animam.

*Temperatio a-
ctuata.*

C Caterum vt ex materia & forma, corpore &
anima, coniunctum quidpiam efficitur profus
perfectum, ita ex ambabus illis copulatis tertia
existit omni ex parte absoluta totius viuentis
temperatio. In quacum semper abundet calor,
iure optimo proprium is existimatur esse ani-
mæ instrumentum. Sed quamuis ea sit vna per
totum corpus diffusa, partium tamen illam ac
membrorum diuersitatem non tollit, que viuētibus
necessaria est. Nam & in ea continetur, innata
illa temperatio, quæ in diuersis partibus diuer-
sa est: & actio influxusque vnius partis in alias nõ
est vbique æqualis; sed in propinquiores vehe-
mentior, debilior & fractior in eas, quæ magis di-
stant. Hanc enim ob causam propinquiores cor-
di partes maiorem habent calorem, quàm ea,
quæ remotiores sunt.

*Actuata pri-
oribus nõ distin-
guat.*

Tertiam hanc temperationem actuatam medi-
ci appellarunt: sed eam credendum non est re à
duabus prioribus distinctam esse. Sicut enim con-
iunctum, quod ex materia & forma, corpore &
anima efficitur, rem nullam à partibus illis diuer-
sam significat: sic tertia hæc temperatio, quæ ex
innata per influentem actuata in corporibus nõ
stris existit, quadam duntaxat earum coniunctione
constat,

constat, ex mutua membrorum actione & reactione orta.

Illius subiecti.

Illius subiectum sunt partes omnes animatae: non inquam spiritus, non humores, multo minus pili & excrementa excrementitiae (quae enim animam non habent, nec partes viuentis sunt, nec temperationis eius, quae consequitur animam, subiectum esse queunt) sed homogeneas partes & heterogeneas. Immo cum heterogeneae nil aliud sint, quam homogenearum copulatio; primum & proprium temperationis huius subiectum solum sunt homogeneae partes; secundarium heterogeneae, quatenus ex homogeneis constant.

Partes homogeneae & operandi principium.

Vnde & illud consequens est, ut quoniam viuentis temperatio ad operationem refertur, primum operandi principium sint partes homogeneae, in quibus praecipue calor est; immo & anima, quae operatur. Caro quippe gignit carnem, & reliquae partes alias sibi similes: motusque est nervi tanquam primi principij, etsi non nisi musculo, manu, aliisque heterogenea parte exerceatur: tum quod huiusmodi operationes certam quandam postulant homogenearum partium coniunctionem: tum quod praeter temperationem determinata quapiam figura indigeant.

MEMBRORUM EVAPORATIONE
quartum temperationis genus non fieri.

CAPVT V.

Tenim cum influens temperatio, de qua haecenus dictum est, a corde potissimum per arterias & spiritum ducatur: praeter eam Gentilis interpretationem faciens illius capitis, in quo Auicenna in 1. fen. primi Can. de membrorum temperatione dissentit, aliam quandam addendam esse contendit, quae per vapores, qui nullum habent proprium vas, quo continentur, membris communicetur, non ut operentur, quemadmodum prior illa; sed ut bene & commode sint, calorque in illis foueatur. Inde enim fit, ut sinistra animalium partes calidiores, quam dextrae, esse videantur: cum tamen prior ille calor in fluxu viget magis in dextris. Deinde quaedam sunt membra, quae cum pauciorum habeant spiritum, calidiora tamen sunt, quam alia, quae spiritosa magis sunt. Musculi namque mammillis circumiecti propter cordis propinquitatem calidiores liene sunt, qui plurimas habent arterias spiritu plenas. Est ossa nervisque thoracis an non eandem ob causam magis calent, quam caro pedis aut manus? Nec tamen vllus est, qui carnem nesciat influente temperatione esse ac nervo calidiorum esse. Alium igitur esse oportet modum diffundendi calorem; indeque aliud temperationis genus existere. Sanè cum influens illa temperatio ad operandum tota referatur, nervi & musculi cordi propinqui *quae* minori multo calore, quam inde ducantur, operari possunt. Operantur quippe nervi & musculi magis distantes minusque calidi. Quod si operatio calore tanto non indiget, qui opportunus fuerit, non ab influente, sed ab aliqua alia temperatione ducendus est.

Ceterum intelligere oportet hoc loco, calo-

rem illum, qui a corde ad reliqua membra deriuatur, naturaliter & necessario deriuari; idque cum spiritu praesertim arterijs contento, aut etiam per solum contactum. Ut minime mirum sit, si quaedam partes alijs calidiores sint. Necessario enim fit, ut ea, quae cordi propinquiores sunt, pluresue habent arterias & copiosiores suscipiunt spiritum, calidiores item euadant: Ut tamen vnaqueque magis aut minus fuerit ad suscipiendum calorem apta; magis inquam aut minus tara & porosa. Sed prior ille modus diffundendi calorem per arterias generalis est & omnes corporis partes complectitur: posterior per contactum, quarundam propinquarum peculiaris & proprius. Quocirca prior ille temperationis animati corporis genus a ceteris diuersum constituitur existimatur; posterior hic nequaquam.

Ut calor a corde diffundatur.

Rursum dum calor per arterias corpora nostra percurrit, aliquid semper agendo resoluunt in illis partibus, quas percurrit (hoc enim caloris proprium est) multasque euaporationes ad alias partes excirat. Sed instabiles ea sunt nulliusque penè momenti aut actionis. Quare cum ex illis parum aut nihil reliquae partes de suo statu & conditione dimoueantur, haudquaquam censentur nouam in corpore temperationem tacere.

Sinistras corporis partes calidiores esse, quam dextras, ego quidem minime verum esse iudico: cum dextras certum sit magis viuaces esse atque ad operationes omnes promptas & robustas. Aristoteles verò sinistras frigidiores esse significauit, cum in cap. 4. lib. 3. de partibus, cor scripsit aliquantulum inferiori parte ad sinistras declinare, ut earum frigus moderetur, & compenset. Ita enim fit, ut inferioris illius partis contactu, in qua maxime viget calor, propinquiores partes magis calefaciat. At ad vniuersas partes dextras copiosorem spiritum & sanguinem mittit. Atque ex his etiam intelligitur, qui fiat, ut quaequam corporis pars calidior interdum sit, quam alia, quae maiorem deberet habere calorem. Facit id cordis propinquitas, quod non solum per arterias & constituta vasa mittendo spiritum; sed solo etiam contactu calefacit. Deinde euaporatio quoque reliquarum partium propinquarum, dum eas calor in arterijs percurrit. Et quamuis tam vehemens calor non sit fortasse ad operandum necessarius, ex cordis tamen necessario agentis propinquitate necessario fit: neque inutilis est, sed promptiorem ac faciliorem reddit operationem.

An sinistra an dextra partes calidiores.

QUATENUS DIVERSAE
corporis partes vicissim agant & patiuntur.

CAPVT VI.

Am verò propria singularum partium, temperatio quae sit, tum tactu & experientia cognoscimus, tum ratione cinando confirmamus. Iudicium tactus hac in re magnopere commendauit Galenus in 2. de temperamentis libro; eoque Aristoteles usus est in 2. de partibus animalium cap. 7. ut cerebri frigus demonstraret. Et quilibet facile ostendat sanguinem & spiritum esse calidos, ossa dura, frigida, & sicca; carnem mollem, humidam, & frigidam.

Ut temperatio cognoscatur.